

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо виконання кваліфікаційної роботи**

СУМИ – 2022

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Факультет економіки і менеджменту
Кафедра менеджменту імені професора Л.І. Михайлової**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо виконання кваліфікаційної роботи для здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 073 «Менеджмент»
галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
денної і заочної форм навчання**

СУМИ – 2022

УДК: 658
М 54

Укладачі:

Орехова А.І., д.е.н., професор, в.п. завідувача кафедри менеджменту імені професора Л.І. Михайлової;

Стоянець Н.В., д.е.н., професор кафедри менеджменту імені професора Л.І. Михайлової;

Могильна Л.М., к.е.н., доцент кафедри менеджменту імені професора Л.І. Михайлової;

Лищенко М.О., д.е.н., професор, декан факультету економіки і менеджменту.

М 54 Науково-методичне забезпечення навчального процесу:

Методичні рекомендації щодо виконання кваліфікаційної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» денної і заочної форм навчання/ Орехова А.І., Стоянець Н.В., Могильна Л.М., Лищенко М.О. Суми, 2022. 25 с.

Методичне видання спрямовано на надання методичної допомоги здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форми навчання зі спеціальності 073 «Менеджмент» у виконанні кваліфікаційних робіт. Містять загальні рекомендації, тематику кваліфікаційних робіт, вимоги щодо їх виконання та змістовного наповнення, а також порядок їх захисту.

Рецензенти:

Макаренко Н.О., професор, д.е.н., в.п. зав. кафедри маркетингу та логістики Сумського НАУ

Борисова В.А., д.е.н., професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Сумського НАУ

Відповідальний за випуск:

Орехова А.І., д.е.н., професор, в.п. завідувача кафедри менеджменту імені професора Л.І. Михайлової

Рекомендовано до видання навчально-методичною радою факультету економіки та менеджменту. Протокол № 4 від «30» 11 2022 року

© Сумський національний аграрний університет, 2022

ЗМІСТ

1	Загальні методичні вказівки	6
2	Організація виконання кваліфікаційного дослідження	9
3	Структура кваліфікаційної роботи	11
4	Вимоги до змісту розділів кваліфікаційної роботи.....	12
5	Порядок захисту кваліфікаційної роботи	15
	Список використаних джерел.....	17
	Додатки.....	18
	Додаток А Рекомендаційна тематика кваліфікаційних робіт.....	18
	Додаток Б Орієнтовний зміст (план) кваліфікаційної роботи	20
	Додаток В Приклад оформлення списку використаної літератури	21
	Додаток Г Зразок титульної сторінки	23
	Додаток Д Декларація академічної доброчесності.....	24

1 ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Методичні рекомендації щодо виконання кваліфікаційної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня освіти за спеціальністю 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» денної і заочної форм навчання розроблені згідно Стандарту вищої освіти України з підготовки фахівців за вищезазначеною спеціальністю, затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки України 29.10.2018 № 1165.

Кваліфікаційна робота являє собою викладення результатів самостійного оригінального дослідження актуального питання в сфері управління, що характеризується комплексністю і невизначеністю умов, із застосуванням теорій та методів економічної науки.

Кваліфікаційна робота бакалавра є обов'язковим компонентом освітньої програми підготовки бакалавра за спеціальністю 073 «Менеджмент» та являє собою практично-орієнтоване завдання виконане самостійно з консультативною підтримкою керівника у формі письмової роботи.

Мета кваліфікаційної роботи бакалавра – розвинути у здобувача:

- здатність критично осмислювати теорії, принципи, методи і поняття у сфері професійної діяльності;
- уміння розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у сфері професійної діяльності або навчання,
- поглибити когнітивні та практичні уміння/навички, майстерність та інноваційність.

Перед написанням кваліфікаційної роботи здобувач вищої освіти має ознайомитися з основними вимогами до її виконання:

Актуальність теми – тема кваліфікаційної роботи на здобуття ОС «Бакалавр» має відповідати сучасним потребам розвитку діяльності суб'єктів господарювання, а питання, що розкриваються в роботі, бути важливими для розуміння завдань діяльності управлінців чи менеджерів різних рівнів управління.

Достатній теоретичний рівень – тема кваліфікаційної роботи має бути розкрита на сучасному рівні розвитку науки з організації та управління діяльністю суб'єктів господарювання. Здобувач вищої освіти має викласти розуміння основних понять і термінів, що стосуються проблематики кваліфікаційної роботи, включати у зміст матеріалу тільки об'єктивні факти і реальні практичні приклади, а висновки та положення її мають ґрунтуватися на положеннях відомих економічних теорій та механізмах управлінських технологій.

Дослідницький характер – кваліфікаційна робота має містити результати власних теоретичних і прикладних досліджень та свідчити про поглиблене вивчення спеціальної вітчизняної та зарубіжної літератури, передового досвіду з обраної проблеми; узагальнювати систематизацію та аналіз різних думок і підходів, формулювання власної точки зору на досліджувану проблему; містити результати порівняння теоретичних поглядів вчених і кращих практик вітчизняних і зарубіжних фірм, а також обґрунтовані висновки та пропозиції.

Грамотність оформлення – кваліфікаційна робота на здобуття ОС «Бакалавр» має бути написана державною мовою, науковим стилем, виклад матеріалу логічний та аргументований. Вона має бути оформлена відповідно до вимог, які вказані в методичних вказівках факультету економіки і менеджменту (Правила оформлення студентських робіт: методичні вказівки для викладачів та студентів денної і заочної форм навчання факультету економіки і менеджменту/ уклад. Н.І. Строченко, Н.Г. Маслак, Л.О. Рибіна Суми: Сумський національний аграрний університет, 2020. 36 с.). У кваліфікаційній роботі мають бути відсутні граматичні та стилістичні помилки; слід дотримуватися правил цитування, оформлення посилань на літературні джерела та їх списку.

Робота не має містити академічний плагіат, фальсифікації та списування. Кваліфікаційна робота має бути оприлюднена на офіційному сайті закладу вищої освіти або його підрозділу.

В результаті написання кваліфікаційної роботи здобувач вищої освіти повинен бути здатним продемонструвати такі результати навчання:

Таблиця 1 – Програмні результати навчання

№	Програмні результати навчання	Шифр
1	Демонструвати навички виявлення проблем та обґрунтування управлінських рішень	ПРН 4
2	Виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень	ПРН 6
3	Виявляти навички організаційного проектування	ПРН 7
4	Застосовувати методи менеджменту для забезпечення ефективності діяльності організації	ПРН 8
5	Оцінювати правові, соціальні та економічні наслідки функціонування організації	ПРН 12
6	Спілкуватись в усній та письмовій формі державною та іноземною мовами	ПРН 13
7	Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.	ПРН 16
8	Виконувати дослідження індивідуально та/або в групі під керівництвом лідера	ПРН 17
9	Володіти стандартними методиками аналізу та оцінювання показників розвитку об'єктів управління відповідно до принципів сталого розвитку.	ПРН 18
10	Уміти використовувати сучасні інформаційні технології, блокчейн-технології в управлінні ресурсами та базами даних для обґрунтування управлінських рішень щодо вибору інноваційних технологій в аграрних підприємствах	ПРН 19
11	Уміти обґрунтувати операції суб'єктів господарювання на ринках сільськогосподарської продукції та продовольства відповідно до правових умов, фінансової доцільності, митного супроводження та безпечності	ПРН 20

2 ОРГАНІЗАЦІЯ ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Основними етапами підготовки та виконання кваліфікаційної роботи є:

- вибір та затвердження теми;
- складання та затвердження завдання на кваліфікаційну роботу;
- проведення досліджень;
- опрацювання та викладення результатів досліджень;
- оформлення кваліфікаційної роботи;
- попередній захист кваліфікаційної роботи на кафедрі та допуск її до захисту;
- рецензування кваліфікаційної роботи;
- захист кваліфікаційної роботи на засіданні ЕК.

Наукове керівництво виконанням кваліфікаційної роботи на здобуття ОС «Бакалавр» здійснює викладач з числа професорсько-викладацького складу кафедри менеджменту імені професора Л.І. Михайлової факультету економіки і менеджменту.

Здобувач вищої освіти обирає тему кваліфікаційного дослідження відповідно до орієнтованої тематики, розробленої випусковою кафедрою менеджменту імені професора Л.І. Михайлової (*додаток А*), враховуючи коло своїх професійних інтересів, особливості та напрям діяльності підприємства, на матеріалах якого він виконує роботу. Здобувач вищої освіти має право запропонувати свою тему кваліфікаційної роботи, але обґрунтувавши науковому керівнику доцільність її розробки. Здобувачам вищої освіти, які не обрали тему у встановлений термін, науковий керівник визначає її самостійно. Формулювання теми дослідження має бути чітким, лаконічним та конкретним. Закріплення теми кваліфікаційної роботи та призначення наукового керівника затверджується наказом ректора СНАУ.

Формулювання мети дослідження має виходити із теми кваліфікаційної роботи, а завдання конкретизують основну мету та мають бути пов'язані зі з назвами основних розділів.

Складання плану кваліфікаційної роботи здобувач вищої освіти здійснює після ознайомлення зі змістом наукових публікацій за темою дослідження та виходячи із актуальності для об'єкту дослідження, після чого узгоджує його з науковим керівником. Приклад орієнтованого змісту (плану) кваліфікаційної роботи представлено в *додатку Б*.

Виклад матеріалу має бути послідовним, логічним, не відхилятися від теми, вдало поєднувати теорію з фактичним матеріалом. На основі аналізу звітних даних, особистих напрацювань та узагальнень формулюються висновки із зазначенням проведених досліджень та існуючих недоліків, а також обґрунтовуються пропозиції щодо вдосконалення діяльності об'єкту дослідження. Кваліфікаційна робота на здобуття ОС «Бакалавр» є самостійним результатом наукового дослідження здобувача вищої освіти.

Категорично забороняється переписувати матеріали, захищені авторськими правами, без посилання на них!

Період дослідження для кваліфікаційної роботи – не менше 3 років! (Тільки за умов функціонування об'єкту дослідження менш тривалий період дозволяється, відповідно, скорочувати період дослідження).

Подання на рецензування кваліфікаційної роботи здійснюється здобувачем вищої освіти у визначений термін (не пізніше, ніж за два тижні до дати захисту). Рецензування кваліфікаційних робіт проводиться рецензентами, список яких затверджується розпорядженням по факультету.

3 СТРУКТУРА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота на здобуття ОС «Бакалавр» має наступні структурні елементи:

- титульна сторінка;
- завдання на кваліфікаційну роботу;
- анотація;
- зміст із зазначенням сторінок тексту роботи (1-2 стор.);
- перелік скорочень та умовних позначок (за необхідністю) (1 стор.);
- вступ (до 3 стор.);
- розділ 1 Теоретико-методичні основи досліджуваної теми (7-8 стор.);
- розділ 2 Дослідницько-аналітична частина (за об'єктом дослідження) (20-25 стор.);
- розділ 3 Рекомендаційна частина (7-8 стор.);
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (обсяг та перелік встановлюється в залежності від теми кваліфікаційної роботи керівником).

Загальний обсяг кваліфікаційної бакалаврської роботи – 40 сторінок основного тексту. Допускається відхилення в межах $\pm 10\%$.

4 ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ РОЗДІЛІВ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Анотація кваліфікаційної роботи має бути виконана українською та англійською мовами обсягом 150-300 слів. Анотація має ознайомити зі змістом та результатами кваліфікаційної роботи і являє собою узагальнений короткий виклад її основного змісту. В анотації кваліфікаційної роботи мають бути стисло представлені основні отримані результати проведеного дослідження. В анотації також зазначаються: прізвище та ініціали здобувача; тема кваліфікаційної роботи; назва освітньої програми та спеціальність (шифр і назва); найменування закладу вищої освіти; місто, рік. Наприкінці анотації наводяться ключові слова, що відповідають основному змісту кваліфікаційної роботи, відображають тематику дослідження та/або здійснення інновацій і дозволяють забезпечити тематичний пошук роботи. Кількість ключових слів становить від п'яти до десяти. Ключові слова подають у називному відмінку, друкують в рядок через кому.

Зміст кваліфікаційної роботи містить назви розділів (підрозділів) та сторінки, на яких вони розміщені. Заголовки змісту мають точно повторювати заголовки в тексті. Скорочувати або давати їх за іншою редакцією, послідовністю і підпорядкованістю порівняно з текстом не можна.

Вступ – дуже важлива частина роботи, оскільки розкриває суть і стан досліджуваної наукової проблеми, її значущість, підстави та вихідні дані для розробки теми. У ньому обґрунтовуються *актуальність теми, мета та завдання роботи; об'єкт дослідження, предмет дослідження, методи дослідження, інформаційна база, практична значущість, апробація результатів дослідження, публікації*. В процесі роботи здобувач вищої освіти має опублікувати не менше однієї тези доповіді за результатами участі в науково-практичній конференції.

Основна частина кваліфікаційної роботи складається з трьох розділів, які за змістом мають відповідати направленості теми, підпорядковуватись основній меті та завданням, бути органічно взаємопов'язаними.

В першому теоретико-методичному розділі за результатами детального аналізу літературних джерел та законодавчо-нормативної бази викладається сучасний стан досліджуваної проблеми вітчизняними та закордонними науковцями, аналізуються напрями та погляди вчених, узагальнюються методичні підходи дослідження та його особливості, аргументується власна точка зору.

В другому дослідницько-аналітичному розділі здійснюється аналіз та розкриття змісту досліджуваного питання на підприємстві. В розділі подається організаційно-економічна характеристика об'єкту дослідження з узагальнюючими фінансово-економічними показниками результатів господарювання; результати аналізу різних напрямів діяльності підприємства; стан досліджуваної проблеми на підприємстві та вплив різних факторів на неї, з виділенням позитивних та негативних аспектів. Необхідно вказати економіко-географічне положення об'єкту, розміри виробництва, специфіку товару та послуг, організаційну структуру, економічні показники виробництва, ефективності діяльності, а також показники, які відображають особливості досліджуваної проблеми. Вихідними даними для аналізу можуть слугувати технічна, економічна, фінансова, адміністративна, організаційна та інші види документації даної організації, а також різноманітна інформація офіційних статистичних служб.

В третьому рекомендаційному розділі здійснюється висвітлення пропозицій щодо вдосконалення розв'язання досліджуваного питання на базі об'єкта практичного дослідження. Це мають бути конкретні напрями вдосконалення управління визначеною проблемою на перспективу, що заявлена в темі дослідження; обґрунтування пріоритетних напрямів діяльності та застосування управлінських технологій в сучасних умовах.

Для спрощення процедури аналізу цифрової інформації її слід подавати в таблицях. Всі аналітичні розрахунки, таблиці, графіки мають супроводжуватися назвами, тлумаченнями та висновками, мають бути посилання на джерело інформації для розрахунків.

Висновки містять підсумок теоретичного, методичного та практичного значення отриманих результатів, рекомендації щодо застосування отриманих результатів в практичній діяльності об'єкта дослідження.

Список використаних джерел містить ті джерела, на які у тексті є посилання, та які використано при викладенні конкретних наукових положень. Список має містити не менше 20 сучасних джерел, серед яких не менше трьох іноземних джерел, законодавчо-нормативні акти, вітчизняну та зарубіжну наукову, спеціальну літературу, фахові видання, інформаційних ресурсів Інтернету. До нього можна включати не більше 5 підручників чи навчальних посібників. Бібліографічні описи наводять в алфавітному порядку прізвищ перших авторів (або заголовків) або за порядком появи посилань у тексті та відповідно до стандарту ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання» (https://kubg.edu.ua/images/stories/podii/2017/06_21_posylannia/dstu_8302.pdf).

Зразок оформлення списку наведено в *додатку В*. Для кваліфікаційних робіт обов'язковим є використання та включення в список власних наукових праць та праць науковців СНАУ. Всі джерела вказуються мовою видання.

У додатки виносяться допоміжні або додаткові матеріали, які переобтяжують текст основної частини, але є необхідними для повноти її сприйняття. За формою це може бути текст, таблиця, схема, графік, карта, веб-сайт тощо. Кожен додаток повинен починатися з нової сторінки. Позначати додатки слід послідовно великими літерами українського алфавіту (за винятком літер І, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ї).

5 ПОРЯДОК ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

До захисту допускаються здобувачі вищої освіти, які успішно, своєчасно та повною мірою виконали навчальний план. До попереднього захисту робота має пройти перевірку на академічний плагіат. Процедура проведення перевірки кваліфікаційної роботи на наявність запозичень із текстів, присутніх в базах університету, базах інших вищих навчальних закладів та в Інтернеті наведена у Положеннях «Про порядок перевірки академічних та наукових текстів на плагіат», ухвалених Вченою радою Сумського НАУ протоколом №3 від 15.10.2019.

Для попередження порушень академічної доброчесності здобувач разом із завданням на кваліфікаційну роботу має підписати декларацію академічної доброчесності, що засвідчує його наміри самостійно та доброчесно виконати роботу та представити результати дослідження на прилюдному захисті, а також те, що він усвідомлює наслідки, які можуть виникати у разі свідомого вчинення ним будь-яких порушень академічної доброчесності, визначених Законом України «Про освіту» (додаток Д).

Попередній захист кваліфікаційної роботи студент проходить на випусковій кафедрі.

Порядок захисту випускної кваліфікаційної роботи відбувається відповідно вимог «Положення про освітній процес в СНАУ», п. 8.1. Екзаменаційна комісія (положення) http://docs.snau.edu.ua/documents/normatyvni-documenty/polojenn9_pro_osvitnij_proces.pdf.

Здобувач вищої освіти готує до захисту доповідь та ілюстративний матеріал (таблиці, графіки, рисунки, первинні документи, реєстри) для всіх членів комісії. На захисті демонструє результати проведених досліджень. Ілюстративний матеріал може подаватися у вигляді плакатів, роздаткового матеріалу та мультимедійної презентації.

Захист роботи розпочинається з доповіді, в якій необхідно розкрити:

- актуальність теми;

- об'єкт дослідження;
- зміст проведеного дослідження;
- запропоновані заходи та обґрунтування їх ефективності, про цьому

слід визначити, які розробки (рекомендації) намічені для впровадження.

Під час доповіді слід звертатися до ілюстративного матеріалу, коротко пояснюючи його зміст. Час виступу не має перевищувати 7 хвилин, має бути стислим, конкретним. Після закінчення доповіді, здобувач вищої освіти чітко та лаконічно відповідає на запитання членів ЕК.

Здобувачу, який захистив кваліфікаційну роботу відповідно до вимог освітньо-професійної програми підготовки, рішенням екзаменаційної комісії присвоюється відповідний освітньо-кваліфікаційний рівень та кваліфікація, видається державний документ про вищу освіту (кваліфікацію).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1 Кодекс академічної доброчесності Сумського національного аграрного університету. URL: <https://cutt.ly/hJUqxah> (дата звернення: 15.11.2022).
- 2 Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в Сумському НАУ. URL: <https://cutt.ly/zJUqv7A> (дата звернення: 15.11.2022).
- 3 Положення про кваліфікаційні роботи у Сумському національному аграрному університеті / Уклад.: І.Д. Скляр, Г.І. Ребенко, О.М. Бакуменко, О.В. Таценко, Є.А. Самохіна, Н.О. Капінос, Л.О. Рибіна, Л.А. Циганенко, Н.М.Баранік, Г.О. Бабошина, О.І. Рибіна. Суми: СНАУ, 2022. 17 с.
- 4 Положення про організацію освітнього процесу у Сумському національному аграрному університеті. URL: <https://cutt.ly/tJUqTvm> (дата звернення: 15.11.2022).
- 5 Положення про порядок перевірки академічних та наукових текстів на унікальність в Сумському національному аграрному університеті. URL: <https://cutt.ly/KJUqQw5> (дата звернення: 15.11.2022).
- 6 Про вищу освіту: Закон України (зі змінами від 12.05.2022, № 1556-VII). URL: <https://cutt.ly/CJUqISo> (дата звернення: 15.11.2022).
7. Стандарт вищої освіти України. Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти. Ступінь «бакалавр». Галузь знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальність 073 «Менеджмент». Затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 29.10.2018 р. № 1165. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/073-Menedzhment.bakal.06.04.22.pdf> (дата звернення: 15.11.2022).

ДОДАТОК А

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

Таблиця 1 - Орієнтовна тематика кваліфікаційних робіт

№ з/п	Тема
1	Адміністративні методи управління підприємством
2	Антикризовий менеджмент в сучасних підприємствах (організаціях)
3	Вдосконалення стратегічного менеджменту в підприємствах (організаціях)
4	Вдосконалення управління ремонтно-транспортним обслуговуванням підприємства
5	Документальне забезпечення діяльності управлінського апарату підприємства
6	Економічні методи в системі менеджменту організацій
7	Інноваційний менеджмент на підприємстві
8	Корпоративна культура в управлінні акціонерним товариством
9	Лідерство та управління командною взаємодією на підприємстві (в організації)
10	Менеджмент підприємств з іноземними інвестиціями
11	Методи ухвалення інвестиційних рішень в підприємстві (організації)
12	Мотивація персоналу як чинник підвищення ефективності системи управління підприємства (організації)
13	Організація управління адаптацією та соціалізацією персоналу підприємства (організації)
14	Організація системи управління витратами на підприємстві
15	Психологія управління на підприємстві (в організації)
16	Психологія управління персоналом на підприємстві (в організації)
17	Розвиток діджиталізації менеджменту в сучасних організаціях
18	Розвиток і вдосконалення сертифікації в системі якості на підприємстві (в організації)
19	Система прийняття управлінських рішень в підприємствах (організаціях)
20	Соціально-психологічні методи в системі менеджменту організацій
21	Трансформація управлінських технологій на підприємстві в умовах діджиталізації економіки
22	Удосконалення механізму стимулювання персоналу в підприємстві (організації)
23	Удосконалення системи менеджменту на підприємстві
24	Удосконалення системи планування персоналу на промисловому підприємстві
25	Удосконалення системи якості на сучасному підприємстві
26	Удосконалення структури управління підприємства
27	Управління виробництвом галузі підприємства (рослинництва, тваринництва, переробки)
28	Управління витратами на підприємстві
29	Управління збутовою діяльністю в організаціях (підприємствах)

30	Управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства
31	Управління інтенсивністю праці в сучасних підприємствах
32	Управління інформаційно-консультаційними послугами підприємства (організації)
33	Управління конкурентоспроможністю продукції на підприємстві
34	Управління конфліктами та методи їхнього вирішення в сучасних організаціях (підприємствах)
35	Управління просуванням товарів в організаціях (підприємствах)
36	Управління процесами забезпечення ефективності праці управлінського апарату підприємства
37	Управління ризиками в організаціях в умовах глобалізації
38	Управління розвитком експортного потенціалу підприємства (організації)
39	Управління розвитком персоналу в організаціях
40	Управління якістю продукції та виконання робіт (послуг) в підприємствах
41	Формування ефективної системи мотивації на підприємстві
42	Формування мотиваційного механізму в менеджменті підприємств (організацій)
43	Функція контролю в системі менеджменту підприємства
44	Функція планування в системі менеджменту підприємства

ДОДАТОК Б
ОРІЄНТОВАНИЙ ЗМІСТ (ПЛАН) КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ НА
ТЕМУ: «УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ»

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1 Теоретико-методичні основи управління витратами на підприємстві

РОЗДІЛ 2 Оцінка рівня управління витратами на підприємстві

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

2.2 Факторний аналіз собівартості продукції в системі управління витратами на підприємстві

2.3 Аналіз стану управління витратами в підприємстві

РОЗДІЛ 3 Вдосконалення управління витратами на підприємстві

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

Додаток А Назва додатку

ДОДАТОК В

ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ СПИСКУ ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Зразки опису самостійних видань (монографій, підручників, навчальних посібників і т. д.)

1 автор

Михайлов А.М. Методичні підходи щодо оцінювання інвестиційного клімату та інвестиційної сприйнятливості аграрного сектору національної економіки. *Національний менеджмент в умовах інтеграційних та глобалізаційних викликів: монографія*/ за наук. ред. д.е.н., проф. Л.І. Михайлової. Суми: ФОП Литовченко Є.Б., 2019. 314 С.124-140.

2 автори

Славкова О.П., Калачевська Л.І. Вплив сільськогосподарської кооперації на розвиток сільських територій. *Детермінанти соціально-економічного розвитку підприємств*: монографія. Вип. 4 / за ред. Строченко Н.І., Пилипенка В.В., Ковальнової О.М. Суми: СНАУ, 2018. С. 49–56.

3 автори

Liubov Mykhailova, Andrii Mykhailov, Tetiana Kyrychenko. Gender policy of population employment in the system of formation of Ukraine's personal security. /Markina I., Aranchiy V., Safonov Y., Zhylynska O. and othets. Security of XXI centry: national and geopolitical aspect: [collective monograph]/ in edition I. Markina. Prague. Nemoross.r.o. 2019. Czech Republic. 500 p. P. 396-403.

4 і більше авторів

1 L. Mikhailova, N. Stoyanets, A. Mykhailov, T. Kharchenko, H. Bachev. Sustainable development of the Ukrainian agrarian sector: perspectives and challenges. Problems and Perspectives in Management, Volume 16, 2018, Issue #3, pp. 28-39. URL: 1 [https://doi.org/10.21511/ppm.16\(3\)](https://doi.org/10.21511/ppm.16(3)). 2018.03. (дата звернення: 05.10.2022).

2 Міжнародний менеджмент: навч. посібник / Л.І. Михайлова, Ю.І. Данько, А.М. Михайлов, Л.М. Могильна. Вид. 2-ге, доп. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 244 с.

3 Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності: навч. посібник / Михайлова Л.І., Дашутіна Л.О., Могильна Л.М. та інш. За ред. д.е.н., проф. Л.І.Михайлової. К.: Центр учбової літератури, 2019. 246 с.

Законодавчі та нормативні документи

1 Конституція України: офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.

2 Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22.

3 Деякі питання стипендіального забезпечення: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. Офіційний вісник України. 2017. № 4. С. 530– 543.

Зразок опису авторефератів

1 Калачевська Л.І. Управління інноваційним розвитком сільських територій: теорія, методологія, практика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. екон. наук: [спец.] 08.00.03 – Економіка та управління національним господарством/ Сумський націон. аграрн. університет, Суми, 2019. 40 с. – Рукопис.

2 Стоянець Н.В. Управління сталим розвитком аграрного сектору економіки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. екон. наук: [спец.] 08.00.03 – Економіка та управління національним господарством/ Сумський державний університет, Суми, 2019. 44 с.

Зразки опису частини видання (статті зі збірника, журналу, розділу з книги):

1 Калачевська Л. І. Управління інноваційним розвитком українських сільських територій: проблеми, характеристика складових, компаративна оцінка. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Економіка і управління*. 2018. Т. 29(68). № 4. С. 46–51.

2 Стоянець Н. В. Визначення релевантних факторів управління сталим розвитком аграрного сектору економіки через екологічний канал. *Вісник Сумського державного університету*. Серія «Економіка» (РІНЦ). 2018. № 1. С. 139–145.

Зразок опису електронного ресурсу:

1 Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 08.11.2019).

2 Могильна Л.М., Данілова І.С. Управління трудовими ресурсами в інноваційно орієнтованих підприємствах. *Глобальні та національні проблеми економіки: електронне наукове фахове видання. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського*. 2017. Вип. 16. С. 305-309. URL: <http://global-national.in.ua/issue-16-2017> (дата звернення: 17.08.2019).

3 Стоянець Н. В. Удосконалення системи державного регулювання аграрного сектору економіки з позиції забезпечення його сталого розвитку. *Фінансові дослідження*. 2018. № 2. URL: <https://fr.stu.cn.ua/?task=readers&l=ua> (дата звернення: 28.09.2019).

4 Bletska D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂: ab initio modeling and comparison with experiment. *Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics*. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98– 108.

ДОДАТОК Г
ЗРАЗОК ТИТУЛКИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра менеджменту імені професора Л.І. Михайлової

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

на тему: _____

Виконав: здобувач вищої освіти за спеціальністю
073 «Менеджмент»
Фесенко Олександр Іванович

Керівник: *Стоянець Наталія Валеріївна*
д.е.н., професор кафедри менеджменту
імені професора Л.І. Михайлової

Рецензент: *ПІБ (повністю)*
посада, місце роботи

Суми – 20_____

Додаток Д

ДЕКЛАРАЦІЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ**Декларація академічної доброчесності**

Я, _____, студент/ка групи _____ Сумського національного аграрного університету зобов'язуюсь дотримуватися принципів академічної доброчесності під час виконання кваліфікаційної роботи. Я поінформований(а), що у разі порушення мною академічної доброчесності під час виконання кваліфікаційної роботи повинен/нна буду нести академічну та/або інші види відповідальності і до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин, в тому числі, кваліфікаційна робота може бути анульована з наступним відрахуванням із університету.

Також усвідомлюю, що до мене у майбутньому може бути застосована процедура позбавлення ступеня вищої освіти та відповідної кваліфікації, якщо свідомо вчинене порушення академічної доброчесності не буде виявлено під час перевірки кваліфікаційної роботи на наявність текстових запозичень відповідно до встановленої в університеті процедури з використанням ліцензованих програмних продуктів.

*дата**підпис*

Орехова Альвіна Іванівна
Стоянець Наталія Валеріївна
Могильна Людмила Миколаївна
Лищенко Маргарита Олександрівна

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

щодо виконання кваліфікаційної роботи

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 073 «Менеджмент»
галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
денної і заочної форм навчання

**Редакційно – видавничий відділ Сумського національного аграрного
університету, м. Суми, вул. Герасима Кондратьєва, 160**

Суми, РВВ, Сумський національний аграрний університет,
вул. Герасима Кондратьєва, 160

Підписано до друку: листопад, 2022 р. Формат А5: Гарнітура Times New Roman

Тираж: 100 примірників Замовлення _____ Ум. друк. арк.
